

VALTIONEUVOSTON ASETUS RAJAVARTIOLAITOKSESTA ANNETUN VALTIO- NEUVOSTON ASETUKSEN 48 §:N MUUTTAMISESTA

Valtioneuvoston toimivalta

Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 12 §:n 2 momentti
Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 3 §:n 3 kohta
Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 15 §:n 1 momentti

Nykytila

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 15 §:ssä säädetyn mukaisesti rajavartiomies on Rajavartiolaitoksen virkamies, joka on saanut valtioneuvoston asetuksella säädettyvän rajavartiomiehen koulutuksen ja jonka hallintoyksikön päällikkö on määrännyt rajavartiomieheksi.

Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2005) 48 §:n mukaan rajavartiomieheksi voidaan määrätä Rajavartiolaitoksen virkamies, joka hallitsee rajavartijan peruskurssiin sisältyvän rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskevan oppimäärän ja jolla on rajavartiomieheltä vaadittava kielitaito. Asetuksen 50 §:n 1 momentissa todetaan, että kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista niiden virkojen osalta, joissa säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena on korkeakoulututkinto, säädetään julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:ssä. Asetuksen 50 §:n 2 momentin mukaan muun kuin 1 momentissa tarkoitetun rajavartiomiehen kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena on kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Yksikielisessä viranomaisessa muun kuin 1 momentissa tarkoitetun rajavartiomiehen kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena on viranomaisen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito. Kyseinen 50 §:n 2 momentti koskee muun muassa rajavartijan virassa olevaa rajavartiomiestä. Asetuksessa ei ole säädetty Rajavartiolaitoksen virkamiesten, joiden viran säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena ei ole korkeakoulututkintoa ja joita ei ole määrätty rajavartiomieheksi, kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Rajavartijan peruskurssin opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen virkasuhteeseen Rajavartiolaitoksen toiminnan edellyttämien henkilöresurssien vahvistamiseksi, kun hän hallitsee rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskevan oppimäärän ja määräaikaisuuden perusteet ovat olemassa. Pääsääntöisesti rajavartijan peruskurssin opiskelija hallitsee rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskevan oppimäärän hyvissä ajoin ennen valmistumistaan. Opiskelija on yleensä tässä vaiheessa saanut kielikoulutusta, mutta ei vielä ole osoittanut kielitaitoaan valmistumisen ja rajavartiomieheksi määräämisen edellyttämällä tavalla. Esimerkiksi määräaikaiseen rajavartijan virkasuhteeseen nimittäminen ei edellytä tietyntasoisien kielitaidon osoittamista, koska korkeakoulututkintoa ei ole sää-

detty rajavartijan viran kelpoisuusvaatimukseksi. Määräaikaiseen rajavartijan virkasuhteeseen nimitettyä opiskelijaa ei kuitenkaan voida määrätä rajavartiomieheksi ilman asetuksen 50 §:n 2 momentissa vaaditun kielitaidon osoittamista.

Rajaturvallisuustehtävissä välttämättä tarvittavat toimivaltuudet ovat rajavartiolain (578/2005) mukaisesti vain rajavartiomiehellä. Nykyisellään rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskevan oppimäärän suorittaneita rajavartijan peruskurssin opiskelijoita, jotka eivät ole osoittaneet vaadittua kielitaitoa, voidaan käyttää Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena ainoastaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 b §:ssä tarkoitettujen Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvien vakavien erityistilanteiden hoitamiseksi. Tällöin opiskelijalla on rajoitetut toimivaltuudet ja hän voi toimia vain rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa. Rajavartijan peruskurssin opiskelijan toimivaltuuksista tällaisessa tehtävässä säädetään rajavartiolain 34 g §:ssä. Määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty opiskelija täytyisi määrätä rajavartiomieheksi, jotta hänen osaamistaan voitaisiin täysimääräisesti hyödyntää rajaturvallisuustehtävissä.

Ehdotetut muutokset

Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 48 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että virkamies voitaisiin rajaturvallisuuden häiriötilanteissa sekä tehostettaessa ja kohotettaessa valmiutta niihin varautumiseksi määrätä rajavartiomieheksi enintään kuuden kuukauden määräajaksi ilman asetuksen 50 §:n 2 momentin mukaisesti edellytettyä toisen kotimaisen kielen tyydyttävän kielitaidon osoittamista.

Rajaturvallisuuden ylläpitämisellä tarkoitetaan rajavartiolain 2 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittamisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus.

Rajaturvallisuuden häiriötilanteilla tarkoitettaisiin Suomen turvallisuusympäristössä ilmeneviä poikkeamia, joiden seurauksena Rajavartiolaitos välttämättä tarvitsee lisähenkilöstöä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Turvallisuusympäristössä ilmenevät poikkeamat voivat liittyä muun muassa sotilaalliseen kriisitilanteeseen, laajamittaiseen maa-hantuloon tai laajalle levinneeseen tartuntatautiepidemiaan. Säännös tulisi sovellettavaksi myös tällaisen tilanteen uhatessa niin vakavasti, että Rajavartiolaitos on ryhtynyt toimenpiteisiin valmiuden tehostamiseksi ja kohottamiseksi. Säännöksen soveltaminen ei kuitenkaan edellyttäisi poikkeamalta sellaista laajuutta tai vakavuutta, jota valmiuslain (1552/2011) toimivaltuuksien käyttöön ottaminen edellyttää.

Rajaturvallisuuden häiriötilanteissa Rajavartiolaitoksella tulee olla mahdollisuus saada nopeasti käyttöönsä määräaikaista lisähenkilöstöä, jolla on tehtävien suorittamisen edellyttämät täydet rajavartiomiehen toimivaltuudet. Tämä tarve korostui erityisesti covid-19-pandemian alkuvaiheessa, jolloin terveysturvallisuuteen liittyviä matkustusrajoituksia otettiin käyttöön ja sisärajavallvontaa palautettiin Suomen ja Schengen-maiden väliseen liikenteeseen. Samalla Rajavartiolaitoksen täytyi varautua siihen, että sairastumiset ja karanteenit saattaisivat vaikuttaa voimakkaasti henkilöresursseihin.

Ehdotetulla muutoksella varmistettaisiin, että Rajavartiolaitos pystyisi nopeasti lisäämään koulutetun henkilöstön määrää rajaturvallisuuden häiriötilanteissa sekä tehostettaessa ja kohotettaessa valmiutta niihin varautumiseksi käyttämällä rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskevan oppimäärän hallitsevia opiskelijoita operatiivisen toiminnan tukena. Näin rajaturvallisuuden perustehtäviin saataisiin lisäresursseja, jolloin kokeneet rajavartijat voisivat keskittyä vaativiin rajaturvallisuustehtäviin.

Tällä hetkellä rajavartijan peruskurssin opiskelijoita ei voida hyödyntää rajaturvallisuustehtävissä täysimääräisesti, koska he eivät ole osoittaneet rajavartiomieheltä edellytettyä kielitaitoa. Heinäkuussa 2020 rajavartijan peruskurssilla oli 56 opiskelijaa, jotka hallitsivat rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskevan oppimäärän. Heistä vain 44 olisi kielitaitovaatimuksen vuoksi voitu määrätä rajavartiomieheksi. Rajaturvallisuuden häiriötilanteissa ja niiden uhatessa olisi tärkeää, että rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskevan oppimäärän hallitseva henkilöstöresurssi voitaisiin hyödyntää kokonaan. Ehdotetun muutoksen jälkeen rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskevan oppimäärän hallitsevat rajavartijan peruskurssin opiskelijat, jotka on nimitetty lyhyehköihin määräaikaisiin virkasuhteisiin, voitaisiin määrätä rajavartiomiehiksi.

Kielitaitovaatimuksesta olisi edellä esitetyn mukaisesti mahdollista poiketa rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 b §:ssä tarkoitetuissa Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvissa yksittäisissä ja mahdollisesti lyhytkestoisissa vakavissa erityistilanteissa. Siitä voitaisiin poiketa myös näitä vähemmän vakavissa ja pidempikestoisissa rajaturvallisuuden häiriötilanteissa ja niihin varautumista varten valmiutta tehostettaessa ja kohotettaessa. Kielitaitovaatimuksesta olisi mahdollista poiketa enintään kuudeksi kuukaudeksi, eikä virkamiehestä siten saisi määrätä rajavartiomieheksi kahdeksi tai useammaksi peräkkäiseksi kuuden kuukauden jaksoksi ilman asetuksen 50 §:n 2 momentin mukaisen kielitaidon osoittamista. Määräaikaisessa virkasuhteessa olevan opiskelijan täytyisi osoittaa rajavartiomieheltä edellytetty kielitaito kuuden kuukauden enimmäismääräajan kuluessa, jos palvelusta ja rajavartiomieheksi määräämistä olisi välttämättä tarpeen jatkaa. Ehdotetulla muutoksella ei näin ollen poistettaisi velvollisuutta kielitaidon osoittamiseen, vaan siitä voitaisiin tilapäisesti poiketa tietyissä rajatuissa tilanteissa.

Rajavartijan virkaan nimittäminen ja viran tehtävien hoitaminen edellyttää erityiskoulutusta, jota annetaan Rajavartiolaitoksen järjestämällä rajavartijan peruskurssilla. Peruskurssin opiskelijat valitaan pääsykokeella, ja koulutus kestää vuoden. Koulutus on suunniteltu täyttämään henkilöstön tavanomaisesta poistumasta seuraava henkilöstövaje ja tavanomainen lisähenkilöstön tarve. Koulutus ei nimenomaisesti tähtää tilapäisen henkilöstötarpeen kattamiseen. Opiskelijat voisivat kuitenkin tilanteen niin vaatiessa tukea Rajavartiolaitoksen toimintaa mahdollisimman laajasti, jos kielitaitovaatimus olisi mahdollista tilapäisesti sivuuttaa ehdotetun säännöksen nojalla.

Edellä mainitun muutoksen ohella asetuksen 48 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen ruotsinkielistä sanamuotoa muutettaisiin vastaamaan suomenkielistä sanamuotoa. Ruotsinkielisessä versiossa mainitaan rajavartijan kielitaitovaatimukset, vaikka säännöksessä tosiasiaassa tarkoitetaan rajavartiomiehen kielitaitovaatimuksia. Kyse olisi teknisestä muutoksesta.

Vaikutukset

Valtiolle ei aiheutuisi lisäkustannuksia ehdotetusta muutoksesta.

Ehdotetun muutoksen myötä Rajavartiolaitoksella olisi rajaturvallisuuden häiriötilanteissa sekä tehostettaessa ja kohotettaessa valmiutta niihin varautumiseksi mahdollisuus käyttää lisähenkilöstöä, jolla on tehtävien suorittamisen edellyttämät rajavartiomiehen toimivaltuudet. Muutos mahdollistaisi Rajavartiolaitoksen henkilöstön kohdentamisen koulutustaan ja kokemustaan parhaiten vastaaviin tehtäviin. Kokeneet rajavartijat voisivat keskittyä vaativiin rajaturvallisuustehtäviin, kun rajaturvallisuuden perustehtäviin saataisiin lisäresursseja. Muutos tukisi henkilöstöresurssien riittävyyttä ja siten myös henkilöstön jaksamista vaikeissa olosuhteissa.

Väestösuhteiden vuoksi ehdotettu muutos koskisi käytännössä ruotsia, vaikka sitä ei ole nimenomaisesti rajattu koskemaan ruotsin kielen taitoa. Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköistä Kaakkois-Suomen rajavartiosto, Pohjois-Karjalan rajavartiosto, Kainuun rajavartiosto ja Lapin rajavartiosto ovat suomenkielisiä viranomaisia, joissa työskenteleviltä rajavartiomiehiltä edellytetään ruotsin tyydyttävää ymmärtämistä. Länsi-Suomen merivartiosto ja Suomenlahden merivartiosto ovat puolestaan kaksikielisiä viranomaisia. Rajavartiolaitoksen kaksikielisisä hallintoyksiköissä virka-alueen väestön enemmistön kieli on suomi, joten niissä työskenteleviltä rajavartiomiehiltä edellytetään ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Suomen perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Saman säännöksen 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Kielilain (423/2003) 10 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Kielilain 23 §:n mukaan viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi. Viranomaisen tulee sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä. Kaksikielisen viranomaisen tulee yhteydenotoissaan yksityishenkilöihin ja oikeushenkilöihin käyttää näiden kieltä, suomea tai ruotsia, jos se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä, taikka molempia.

Kielelliset oikeudet kytkeytyvät myös olennaisesti yhdenvertaisuuteen. Perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa kielen perusteella. Oikeus käyttää suomen tai ruotsin kieltä ei myöskään ole sidoksissa Suomen kansalaisuuteen, vaan se koskee myös suomalaisissa viranomaisissa asioivia ulkomaalaisia.

Ehdotettu muutos vaikuttaisi ruotsinkieliseen palvelun saatavuuteen vain rajallisesti, sillä ehdotettua poikkeusta sovellettaisiin ainoastaan rajaturvallisuuden häiriötilanteissa

sekä tehostettaessa ja kohotettaessa valmiutta niihin varautumiseksi. Vaikutukset olisivat tilapäisiä, sillä kielitaitovaatimuksesta poikkeamiselle ehdotetaan kuuden kuukauden enimmäismäärää, ja ehdotettu muutos koskisi myös suhteellisen pientä määrää Rajavartiolaitoksen virkamiehistä. Määräaikaisessa virkasuhteessa olevia opiskelijoita, jotka ehdotetun säännöksen perusteella määrättäisiin rajavartiomiehiksi, ei olisi tarkoitus sijoittaa kaksikielisiin hallintoyksiköihin. Kielitaitoiset opiskelijat olisi kuitenkin mahdollista sijoittaa tehtäviin, joissa he voisivat hyödyntää kielitaitoaan.

Rajavartiolaitos huolehtisi myös jatkossa siitä, että perustuslain 6 §:ssä säädetty yhdenvertaisuus sekä perustuslain 17 §:ssä ja kielilaisissa säädetty kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Työvuorojärjestelyillä olisi mahdollista varmistaa, että esimerkiksi asiakaspalvelutilanteissa on saatavilla ruotsin kieltä riittävästi osaavaa henkilöstöä. Lisäksi ehdotetusta muutoksesta huolimatta Rajavartiolaitoksen tavoitteena on jatkossakin varmistaa koulutuksen yhteydessä, että rajavartijan peruskurssin opiskelijat saavuttavat vähintään rajavartiomieheltä asetuksen 50 §:n 2 momentin nojalla vaaditun toisen kielen tyydyttävän taidon.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 36 §:n 1 momentin mukaan maakunta on ruotsinkielinen. Maakunnassa valtion ja maakunnan viranomaisten sekä kunnallishallinnon virkakieli on ruotsi. Säännöksen esitöissä (HE 73/1990 vp, s. 87) todetaan, että maakunta on kielilain soveltamisalan ulkopuolella. Kielilaisissa säädetty tilastotietoihin perustuva virka-alueiden ja itsehallintoalueiden jako ei koske valtion-, maakunta- tai kunnallishallintoa maakunnassa. Kaikki virka-alueet ja kunnat ovat maakunnassa yksikielisesti ruotsinkielisiä, minkä vuoksi viranomaisten sisäisenä virkakielenä on ruotsin kieli. Viranomainen käyttää niin kirjallisesti kuin suullisestikin ainoastaan ruotsin kieltä. Myös annettavat toimituskirjat laaditaan ruotsiksi.

Arvioitaessa ehdotetun asetusmuutoksen vaikutuksia Ahvenanmaan maakunnan kannalta on huomattava, että ehdotettu asetusmuutos koskee edellytyksiä, joiden perusteella Rajavartiolaitoksen virkamies voidaan määrätä rajavartiomieheksi. On erillinen oikeudellinen kysymys, millä edellytyksillä rajavartiomies soveltuu palvelemaan Ahvenanmaalla, ja tätä arvioidaan Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisesti.

Ehdotettu asetusmuutos ei oikeuttaisi poikkeamaan Ahvenanmaan itsehallintolain 36 §:stä. Myös jatkossa Ahvenanmaalle lähetettävien rajavartiomiesten täytyy osata ruotsia siten, että he kykenevät hoitamaan virkatehtävänsä ruotsiksi Ahvenanmaan itsehallintolain 36 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Virkamiestä ei ole mahdollista määrätä rajavartiomieheksi alueellisesti rajoitetussa laajuudessa, minkä vuoksi Ahvenanmaan maakuntaa ei voida suoraan säädöstekstissä rajata ehdotetun poikkeuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Edellä todetut seikat huomioiden ehdotettu asetusmuutos ei kuitenkaan olisi ristiriidassa Ahvenanmaan itsehallintolain kanssa. Ahvenanmaalle ei olisi mahdollista lähettää rajavartiomiestä, joka ei kykene hoitamaan virkatehtäviään ruotsiksi.

Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu sisäministeriön rajavartio-osastolla virkatyönä. Nyt ehdotettua vastaava muutosesitys on sisältynyt rajavartiolainsäädännön muutostarpeita

koskevassa esiselvityshankkeessa valmisteltuun arviomuistioon (9.3.2022, SM049:00/2019).

Luonnoksesta on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta, Svenska Finlands Folktingiltä (Folktinget), Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköiltä ja Rajavartiolaitoksen henkilöstöä edustavilta henkilöstöjärjestöiltä. Henkilöstöjärjestöjä on lisäksi kuultu yhteistoimintamenettelyn puitteissa syyskuussa 2022.

Lausunnon antoivat oikeusministeriö, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Folktinget, Kaakkois-Suomen rajavartiosto, Länsi-Suomen merivartiosto, Raja- ja merivartio-koulu, Rajaturvallisuusunioni ry, Päälystöliitto ry sekä Upseeriliitto ry ja Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry. Lisäksi Rajavartiolaitoksen esikunnan suunnittelu- ja talousyksikkö ja Kainuun rajavartiosto ilmoittivat, että niillä ei ole asiassa lausuttavaa.

Oikeusministeriön mukaan ehdotetulle asetusmuutokselle ei ilmene esteitä Suomen perustuslaista tai muualta lainsäädännöstä. Oikeusministeriö kuitenkin korosti Rajavartiolaitoksen velvollisuutta turvata yhdenvertaisuuden ja kielellisten oikeuksien toteutumisen siinäkin tilanteessa, että rajavartiomieheksi määrättävän kohdalla poikettaisiin toisen kotimaisen kielen taitoa koskevasta vaatimuksesta. Palvelua on oltava riittävästi saatavilla kummallakin kansalliskielellä myös käytännössä.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus kiinnitti launnossaan huomiota siihen, että asetusluonnoksen perustelumuiostiosta puuttui arvio ehdotetun asetusmuutoksen vaikutuksista Ahvenanmaan maakuntaan. Lisäksi perustelumuiostiossa oli virheellinen kirjaus, jonka mukaan Rajavartiolaitos olisi sotilasorganisaatio. Ahvenanmaa on kansainvälisin sopimuksin demilitarisoitu ja neutralisoitu, minkä vuoksi Ahvenanmaan alueella ei saa olla sotilaallista henkilöstöä ja laitteistoa.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus viittasi Ahvenanmaan itsehallintolain 36 §:ään ja korosti sen tärkeyttä myös normaalista poikkeavissa tilanteissa. Kielitaitovaatimuksen täytyminen on olennainen seikka, kun arvioidaan, soveltuuko rajavartiomies palvelemaan Ahvenanmaalla. Kielitaidon puute muodostaisi riskin myös Rajavartiolaitoksen antaessa virka-apua Ahvenanmaan poliisiviranomaiselle, koska Ahvenanmaan poliisiviranomainen johtaa tilannetta ruotsiksi.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus katsoi ehdotetun asetusmuutoksen olevan Ahvenanmaan itsehallintolain 36 §:n vastainen, minkä vuoksi Ahvenanmaan maakunta tulisi rajata sen soveltamisalan ulkopuolelle. Ehdotettua asetusmuutosta ei kuitenkaan olisi mahdollista soveltaa Ahvenanmaalla, vaikka soveltamisalaa ei nimenomaisesti rajattaisi tällä tavalla. Ahvenanmaan itsehallintolaki on säädetty perustuslain säätämisyjärjestyksessä, eikä asetusmuutoksella ole mahdollista poiketa sen asettamista vaatimuksista. Ahvenanmaan maakunnan hallitus ilmaisi myös huolensa Suomen perustuslain 6 ja 17 §:ssä turvattujen perusoikeuksien vaarantumisesta.

Folktingetin mukaan ehdotettu asetusmuutos on ongelmallinen eikä edistä kielellisten oikeuksien toteutumista. Opiskelijoiden velvollisuudesta suorittaa kielitutkinto ei tulisi luopua siksi, että yksittäiset opiskelijat eivät ole ehtineet osoittaa toisen kotimaisen kielen taitojaan. Suomenkielisen rajavartijan peruskurssin ruotsin opintoja tulisi aikaistaa niin, että ruotsin kielikoe suoritettaisiin rinnakkain rajavartiomiehen toimivaltuuksia

koskevan oppimäärän kanssa. Ruotsinkielisen peruskurssin tulisi vastata kaikilta osin kaksikielisten hallintoyksiköiden ja Ahvenanmaan maakunnan tarvetta ruotsin kieltä osaavalle henkilöstölle. Lisäksi Raja- ja merivartiokoulun tulisi järjestää Rajavartiolaitoksen henkilöstölle riittävästi ruotsinkielistä jatko- ja täydennyskoulutusta.

Länsi-Suomen merivartiosto, Raja- ja merivartiokoulu ja Kaakkois-Suomen rajavartiosto kannattivat ehdotettua muutosta. Kaakkois-Suomen rajavartiosto totesi myös, että ehdotetun poikkeuksen perusteella rajavartiomieheksi määrättyjen, määräaikaisessa virkasuhteessa olevien opiskelijoiden sijoittamista kaksikielisiin hallintoyksiköihin ei tulisi rajoittaa. Henkilöstöresursseja tulisi käyttää operatiivisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Viimeisimmät kriisit ovat osoittaneet, että henkilöstöressurssien tarvetta ja suuntaamista on erittäin hankalaa arvioida etukäteen. On mahdollista, että jossain tulevassa kriisissä saatettaisiin joutua osoittamaan ehdotuksessa tarkoitettuja määräaikaisia rajavartiomiehiä kaksikielisiin hallintoyksiköihin. Riittävä toisen kotimaisen kielen taito voidaan lähes poikkeuksetta varmistaa työvuorojärjestelyillä.

Päällystöliitto ry piti esitettyä muutosta kannatettavana. Olisi kuitenkin suunniteltava, miten varmistetaan mahdollisuus suorittaa puuttuva kielitutkinto, jotta varsinainen virkaan nimittäminen ei pitkittyisi määräaikaisen tehtävän jälkeen. Rajaturvallisuusunioni ry puolestaan totesi, että esitetty muutos on kannatettava, mutta ehdotettua poikkeusta ei tulisi käyttää vain maarajojen yksikielisissä hallintoyksiköissä. Työvuorojärjestelyillä voidaan turvata ruotsin kielen osaaminen myös kaksikielisissä vartiostoissa. Lisäksi Upseeriliitto ry ja JUKO ry antoivat yhteisen lausunnon, jonka mukaan ehdotettu muutos on perusteltu eikä sille nähdä esteitä.

Lausuntopalautteen perusteella perustelumuiustiossa on arvioitu laajemmin ehdotetun asetusmuutoksen vaikutuksia kielellisiin oikeuksiin ja Ahvenanmaan maakuntaan. Muistiossa on pyritty tuomaan selkeästi esiin Ahvenanmaan maakunnan erityisasema ja Ahvenanmaan itsehallintolain asettamat kielivaatimukset. Muistiosta on poistettu virheellinen kirjaus Rajavartiolaitoksesta sotilasorganisaationa, sillä Rajavartiolaitos on siviiliorganisaatio, vaikka sen sisäinen järjestys on sotilaallinen. Muistiossa on myös tähdennetty, että ehdotetussa muutoksessa ei olisi kyse kielitutkintovelvollisuudesta luopumisesta, vaan tiettyjä erityistilanteita koskevasta väliaikaisesta poikkeuksesta.

Asetus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 15 päivänä joulukuuta 2022.